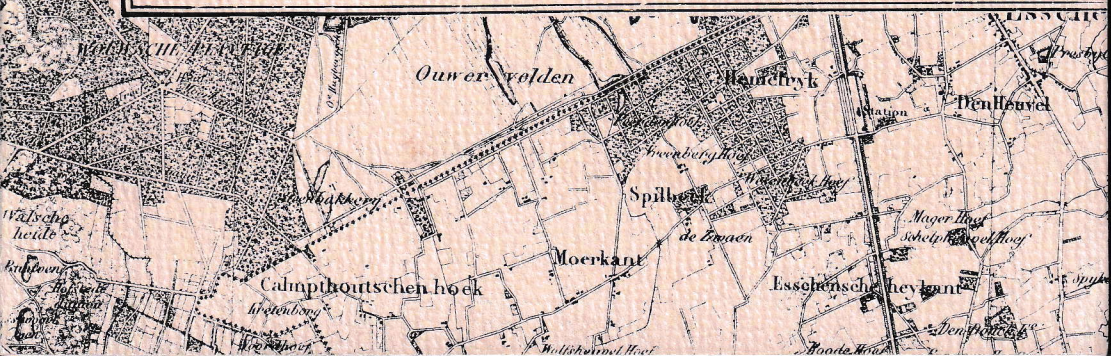
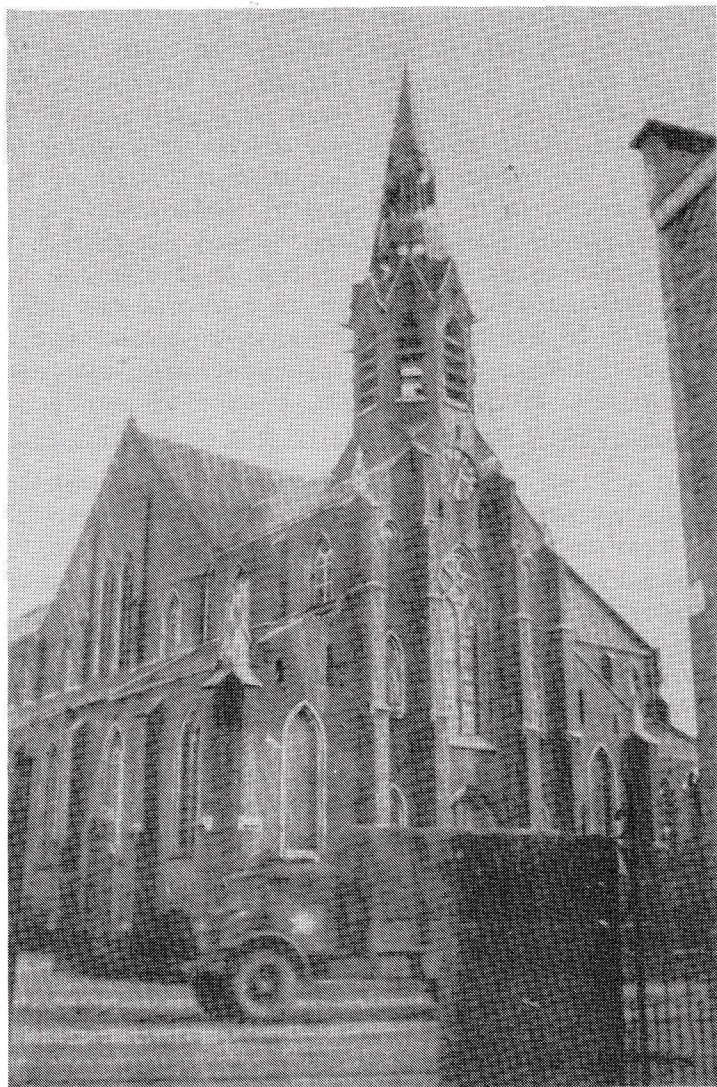


heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

Bevrijdingsnummer 1 / 2 - 85





Een foto van de kerk van Heerle na de bevrijding van het dorp. Op het eerste gezicht liep het gebouw weinig schade op. Maar wie de toren goed bekijkt zal zien dat er gaten dwars door de spits in zitten, terwijl men ook door de galmgaten heen kan kijken. Op de voorgrond een militaire wagen van de bevrijders. (Foto: collectie gemeente Wouw).

Kapelaan Froger en "Nieuw Moerbeek"

Een man, die zich wel op zeer bijzondere wijze heeft onderscheiden in Heerle tijdens de oorlog en bevrijding, was kapelaan W.E. (Willem) Froger. Deze kapelaan was op 40-jarige leeftijd assistent van pastoor Moors te Heerle. Als mede-oprichter van de "Katholieke Verkenners" wist hij de bezetters te misleiden door - onder deze dekmantel - een enorm knappe organisatie onder de naam "Nieuw Moerbeek" te stichten en zodoende heeft hij zeer velen in die barre tijden aan een veilig onderduikadres weten te helpen. Met zijn broer Frans, wonend te Breda en gepensioneerd architect, en een van zijn onderduikers, de heer Jan Haarhuis, eveneens uit Breda (doch geboren Twentenaar), hadden wij een gesprek over deze bijzondere man. Hieronder hun verhaal.

"Mijn broer Willem heeft een nogal grillige levensloop gehad", aldus de heer F. Froger. "Hij is in 1905 in Utrecht geboren, maar bracht zijn jeugd door in Breda. In 1924 was hij fabrieksarbeider bij Backer & Rueb, maar nog geen jaar later studeerde hij aan de TH te Delft. Ook dat hield hij niet lang vol, want in 1927 ging hij psychologie studeren aan de Universiteit van Utrecht. Daarna is hij zelfs nog een tijdje beroepsofficier geweest, maar in 1933 is hij op het klein-seminarie Ijpelaar begonnen. Van 1934 af ging hij naar het groot seminarie te Hoeven, waar hij in 1940 is gewijd. Van januari 1941 tot augustus 1945 is hij kapelaan geweest van de St. Gertrudisparochie van Heerle. Daarna is hij korte tijd hoofdaalmoezenier geweest van de mede door hem opgerichte Katholieke Verkenners, om vervolgens pastoor te worden in Schoondijke (Zeeland). Tegelijkertijd was hij ook nog de directeur van de eerste school voor sociale werkers voor mannen in Eindhoven! Ondertussen heeft hij ook een katholieke HBS in Oostburg helpen oprichten. In 1954 werd hij pastoor te Oosterhout. Daar ging hij in 1977 met emeritaat. In 1981 is hij aldaar overleden."

NIEUW MOERBEEK

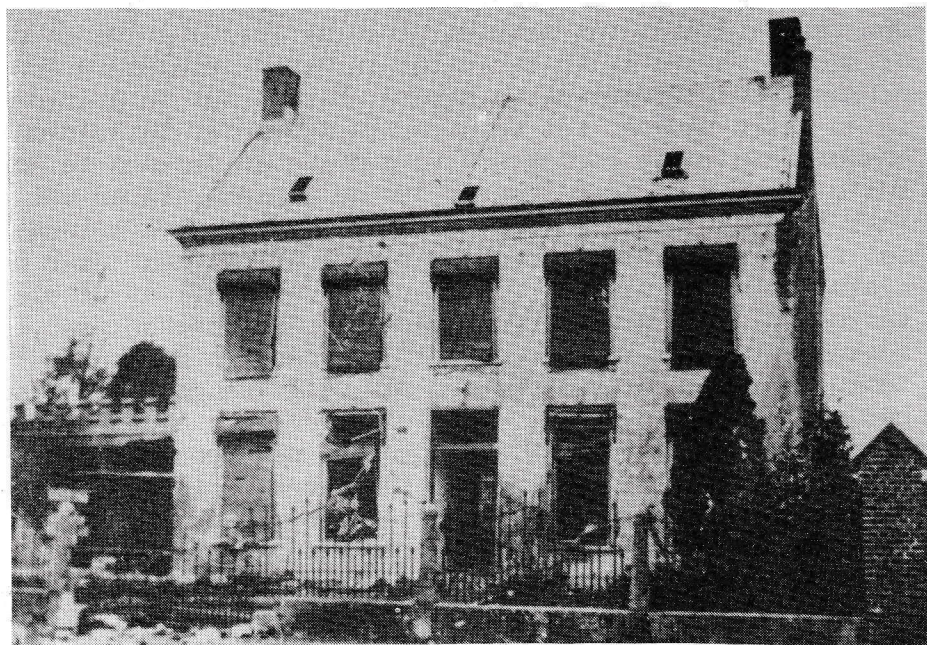
"De Rooms-katholieke Kerk had de padvinderij verboden, al geruime tijd voor de oorlog. Daarom heeft mijn broer samen met anderen al in 1927 stappen ondernomen om een katholieke pendant op te richten, die de naam Katholieke Verkenners

heeft gekregen", zegt de heer Froger. "Ook de Duitse bezetter verbood de padvinderij, want ze moesten niks hebben van tenten in bezet gebied, maar mijn broer had, toen hij in Heerle was benoemd al de plannen gereed om de verkenners onder te brengen in een boerderij. Die boerderij was eigendom van de Zwarte van Meel en stond op Moerbeek. Op de een of andere manier is hij er steeds in blijven slagen om deze schijnboerderij draaiende te houden, zonder dat de Duitsers in de gaten hadden, wat er werkelijk gebeurde. Zo hadden wij bijvoorbeeld in de oorlog een vergunning om varkens te fokken", vertelt de heer Froger. "En de mensen, die er verblijf hadden", zegt de heer Haarhuis, "hadden ook allemaal een Ausweis, waarop stond dat ze boer waren! Maar daar was niets van waar, natuurlijk." "Weet U trouwens, wat we die varkens te eten gaven? Wij noemden dat "Moerbeekse pap", koekjesafval van de koekjesfabriek Loose van Bergen op Zoom. Wij hebben er vaak genoeg ook zelf van gegeten, want het was heerlijk spul met veel suiker er in", aldus de heer Haarhuis. Maar wat was Nieuw Moerbeek nu eigenlijk?

"Ik zou het een mengsel van sociaal werk, spionage en onderduikers willen noemen", zegt de heer Haarhuis. "Door kapelaan Froger is veel belangrijk spionagewerk verricht ten behoeve van de geallieerden. Hij had namelijk direct telefonisch contact met mensen achter de frontlinie. Ik weet bijvoorbeeld dat hij een geheime telefoonlijn had in een PTT-kastje bij het station van Wouw. Hij heeft die telefoonlijn ook gebruikt om de exacte coördinaten van de pastorie van Heerle door te geven". Zoals bekend was in deze pastorie een hoofdkwartier gevestigd van een Duitse generaal, die van daaruit de gevechtsacties leidde. (1).

KAART

"Ik kan me nog goed herinneren, wat er na die beschieting, die een voltreffer genoemd mocht worden, gebeurd is", vertelt de heer Haarhuis. "Ik zat met een grote groep mensen in een schuilkelder bij de zusters. Die mensen waren allemaal afkomstig uit de Stationsstraat. Vlakbij lag het kerkhof. Kapelaan Froger had mij de leiding gegeven over die schuilkelder. Zelf zat hij in een veel grotere schuilkelder onder het klooster, waar verder de catechisten waren, die nauw met hem samenwerkten en in een ander deel zaten de nonnen zelf. Toen de beschieting voorbij was, ben ik snel



Dit bleef er na de oorlog over van de pastorie in Heerle. De geallieerden voerden er een gerichte luchtaanval op uit toen ze via kapelaan Froger doorkregen dat er een Duitse staf in zat. Na de aanval vertrok het Duitse commando richting noorden. (Foto: collectie gemeente Wouw).

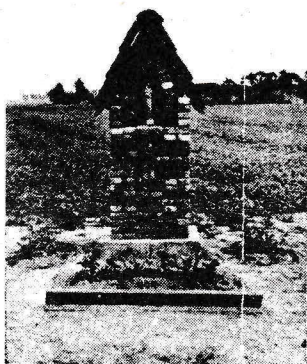
uit de schuilkelder gekropen en ging eens een kijkje nemen in de pastorie. De Duitsers waren er overhaast uit vertrokken, dus ik kon gerust eens wat snuffelen. Er stond een groot cilinderbureau in een van de kamers en daarachter vond ik een militaire stafkaart, die ik meenam en aan kapelaan Froger liet zien. Die floot eens tussen zijn tanden en zei, dat het een heel belangrijk document was, maar daarom ook gevaarlijk goedje. Op die kaart stonden namelijk o.a. alle Britse eenheden aangegeven van Zeeland tot Nijmegen toe, met daarbij aangegeven hoe sterk die eenheden waren. Maar wat belangrijker was, ook de Duitse eenheden stonden er op, en daaruit bleek, dat die eenheden helemaal niets voorstelden!", herinnert de heer Haarhuis zich nog. "Even later, toen we weer in de kelders teruggegaan waren, zagen we een Duitse ordonnans op een motor terugkomen naar de pastorie. Hoewel ik best bang was, ben ik toch naar hem toe gegaan om te proberen er achter te komen, wat hij kwam doen. Maar op mijn vraag, of hij soms iets zocht, kreeg ik geen antwoord. Maar nerveus was hij wel", aldus de heer Haarhuis. "Nog wat later kwamen er zelfs een majoor en nog hogere pieten, zodat wij begrepen, dat wij inderdaad iets zeer belangrijks te pakken hadden gekregen. Ook kapelaan Froger had dat goed door en hij drong er op aan, dat die kaart zo snel mogelijk in geallieerde handen moest komen." De heer Froger vult hier het verhaal aan: "Een van de gebroeders Veenendaal, ook uit Nieuw Moerbeek, heeft toen die kaart naar mij in Breda toegebracht. Ik heb er daar eerst een fotocopie van gemaakt (2) en mijn zus heeft hem toen, onder haar kleding verborgen, samen met de dochter van burg. Sloffen van Breda naar Geertruidenberg gebracht". Uiteindelijk, na enige spannende avonturen onderweg, is die kaart wel degelijk in goede handen terechtgekomen.

KETTINGKASTJE

Behalve de boerderij, had Nieuw Moerbeek ook nog een soort administratief centrum in het dorp. Dat was het huis, waar de beide catechisten woonden, gelegen aan de Herelsestraat D 262. Nou vonden de mensen "het huis van de catechisten" natuurlijk veel te lang, dus dat werd verbasterd tot "het kettingkastje". Vrijwel alle akties van Nieuw Moerbeek, zoals de bouwploug, die bijv. ook arbeiderswoningen opknapte, werden van hieruit gecoördineerd. "Het klinkt wat onwaar-



ouders, opvoeders en jongens,



Voor meer dan vijfhonderd jongens en jongemannen, was Nieuw Moerbeek in 1942 een zegen. Ook voor 1943 wil Nieuw Moerbeek weer helpen. Door enkele voorzieningen (electrisch licht, telefoon, kachels enz.) is, bijzonder voor de oudere jeugd, Nieuw Moerbeek zoowel in de winter als in de zomer een ideale jeugdboerderij.

Wat wil Nieuw Moerbeek? Hoeveel jongens kennen de rust en de inspanning van het landelijk leven? Jongens moeten in hun

De voorlichtingsfolder van Nieuw Moerbeek. Hierin werden de jongens opgeroepen om deel te nemen aan een kamp op een boerderij. Dit diende als dekmantel voor andere activiteiten, zoals het onderbrengen van onderduikers en voor spionage-activiteiten.

schijnlijk, maar kapelaan Froger was er met onze groep zelfs in geslaagd om tussen de voornaamste schuilkelders en het kettingkastje een geheim telefoonnet aan te leggen", aldus de heer Froger. Zodoende hadden deze schuilkelders voortdurend contact met elkaar. Gaandeweg kregen de bewoners van Nieuw Moerbeek in de gaten, dat brutale mensen ook bij de Duitsers de halve wereld hadden. Zo is de heer F. Froger bijvoorbeeld brutaalweg naar de Ortscommandantur te Bergen op Zoom gegaan, om daar extra voedselbonnen los te praten, die Nieuw Moerbeek nodig zou hebben voor de "Ernte-einsatz" (3). Omdat plotseling een aantal mensen er bij kon komen, was dit extraatje ook best wel nodig. Van heel Nederland kwamen er mensen, voor wie de grond te heet onder hun voeten was geworden, naar Nieuw Moerbeek toe. Gemiddeld verbleven er zo'n 20 mensen. Ook direct na de bevrijding hebben verschillende bewoners zich dienstbaar gemaakt voor de bevolking. Zo hebben de gebroeders Veenendaal het electriciteitsnet van Heerle, dat helemaal kapot was gemaakt, weer gerepareerd.

NO GERMANS HERE?

Op de bewuste zondagmorgen, 29 oktober 1944, toen de Canadezen Heerle veroverden, zat de heer Haarhuis met zijn groep mensen in de schuilkelder. "Plotseling stak een Canadese soldaat zijn hoofd door de ingang en vroeg: No germans here? dus wij konden er uit komen. Enkele Canadezen gingen met mij naar kapelaan Froger, want ze wilden weten, of er in bepaalde schuilkelders mogelijk nog Duitsers waren achtergebleven. Ik ben toen, zittend op het spatbord van een kleine tank met hen door het dorp gereden, om hen te helpen bij het vinden van de achterblijvers. In elke kelder waar op de vraag "No germans here?" geen antwoord kwam, werd een handgranaat gegooid. Toen we bij de Hazelaar kwamen, vond ik het te link worden, want de Duitse soldaten waren vanuit Moerstraten aan een tegenaanval begonnen, waarbij flink geschooten werd," aldus de heer Haarhuis. "Toen ik terugkeerde in het dorp, waren de Canadezen al bezig om de "pannekoeken" (4) op te ruimen. Iedereen was zeer opgelucht, want de meesten hadden wel een week in de schuilkelder gezeten".

DAARNA

Vlak na de bevrijding lagen er door het hele dorp verspreid

nog lijken van Duitse soldaten. De boeren weigerden pertinent om ze te begraven. Op aandringen van kapelaan Froger die zich zorgen maakte om de mogelijke besmettingsbronnen, hebben toen de mensen van Nieuw Moerbeek dit akelige karwei opgeknapt. "De boeren haatten die Duitsers zo intens, dat wij zelfs geen schop bij hen konden lenen, om die Duitsers te begraven", weet de heer Haarhuis nog.

In november, ruim een maand na de bevrijding is kapelaan Froger nog naar het militair gezag in Roosendaal geweest. Hij slaagde er in om één miljoen Belgische francs los te praten om de hoogste nood van zijn parochianen te lenigen. Vele huizen waren beschadigd, maar veel mensen hadden te weinig geld om de herstelkosten op te brengen.

"Met dat geld op zak is toen een groepje van Nieuw Moerbeek naar België gegaan, waar ze nog best voldoende bouwmaterialen hadden. Daar hebben we toen het nodige ingekocht en naar Heerle gebracht", zegt de heer Froger.

Vrij snel na de bevrijding, al vroeg in 1945, is de groep Nieuw Moerbeek opgehouden te bestaan. Enkelen van hen, zoals de heer Haarhuis, zijn toen bij het Rode Kruis gaan werken. Kapelaan Froger is, zoals gemeld, in augustus van dat jaar naar Den Haag vertrokken als hoofdaalmoezenier van "zijn" Katholieke Verkenners.

Wouw, 19 maart 1985.

FRANK SCHIJVEN.

Noten:

1. Zie ook het artikel "Dass brauchen wir selbst" en het artikel van luitenant-kolonel Stanley over de bevrijding van Heerle, beiden in dit nummer.
2. Het maken van een fotocopie was toen geen eenvoudige zaak. Maar de heer Froger had contacten met een drukkerij die over een bepaald soort camera beschikte, waarmee men fotocopies kon maken.
3. Daarmee wist de heer Froger de indruk te wekken, dat op Nieuw Moerbeek extra personeel was aangenomen om de oogst (Ernte = oogst) binnen te halen.
4. Bedoeld worden een bepaald soort landmijnen, die de vorm hadden van grote pannenkoeken.



Deze uitgave werd mede mogelijk
door financiële steun van de
Rabobank „Wouw - Kruisland ”

Slikken van
VAN HET MARQUISAAT VAN
erkhof slikken
Hildernisse en

